

Motion till riksdagen 2008/09:So484

av **Elina Linna m.fl. (v)**

Handikappfrågor

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om genomförandet av ett välfärdslyft.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en tillgänglighetssatsning bör genomföras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att otillgänglighet bör anses som grund för diskriminering i enlighet med diskrimineringslagstiftningen.²
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att reglera att anmälningar enligt lex Sarah ska göras till länskonsulenter när det gäller LSS.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågan om hjälpmedel för stammare bör ses över.

¹ Yrkande 1 hänvisat till FiU.

² Yrkande 3 hänvisat till AU.

Fel! Okänt namn på

2 Välfärdslyft för handikappomsorgen

Enligt Socialstyrelsen finns det vissa generella drag när det gäller kompetens- och personalförsörjning inom verksamheter för äldre och personer med funktionsnedsättning. Bland annat består personalen av två grupper – en del har lång anställningstid och hög medelålder; en annan del har hög personalomsättning, är unga och till stor del tim- eller visstidsanställda. Personalens formella utbildningsnivå är låg, lägst är den andelen som har yrkesutbildning bland de timanställda och högst bland heltidsanställda. Många personliga assistenter saknar yrkesutbildning. Andelen bland personalen som har högskoleutbildning är mycket låg. Det finns kvalitetsbrister inom vården och omsorgen som beror på bristfällig kompetens hos personalen och arbetsorganisering. Vänsterpartiet menar att området som gäller just handikappomsorgen är klart eftersatt när det gäller statliga insatser för kompetensutveckling av personalen och därmed en bättre kvalitet för de flickor, pojkar, kvinnor och män som behöver insatser för att kunna leva ett gott liv.

Detta är desto märkligare eftersom området som spänner över livsperspektivet 0–100 år uppvisar en mångfald av behov och stor komplexitet. Vad gäller personalförsörjning kopplad till metod- och kompetensutveckling för området saknas nationella riktlinjer och riktade statliga medel.

Verksamheten har också vuxit och förändrats. Från tidigare fokusering på vård och omvårdnad har en tydlig förskjutning skett till ett mer habiliterande, rehabiliterande, socialt och pedagogiskt synsätt. Det handlar om att utifrån den enskildes förmåga stödja till delaktighet och självbestämmande. Det handlar om att skapa förutsättningar för att leva ett liv som andra. Gällande lagstiftning inom funktionshinderområdet syftar till att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som lagen omfattar.

Funktionshinderområdet behöver en långsiktig satsning på kompetenshöjning. Personalen har ofta med sig viktiga kunskaper och erfarenheter men saknar utbildning om funktionsnedsättningar. Det finns också ett stort behov av kontinuerlig kunskapshöjning och fortbildning om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar/autism, förvärvade hjärnskador/neurologiska funktionsnedsättningar samt bemötande och om habiliterande och rehabiliterande arbetssätt inom flera andra områden.

Vänsterpartiet gör därför en långsiktig 10-årig satsning med 2 miljarder kronor uppdelat på 200 miljoner kronor per år för kompetensutveckling av personalen inom funktionshinderområdet. För att ge verklig möjlighet för personalen att delta i sådan utbildning krävs självfallet att någon annan gör deras viktiga arbete under tiden. Detta innebär att frågan om vikarier måste lösas. Den tyngsta kostnaden när personal ska utbildas är kostnaden för vikarier. Den enda rimliga lösningen är att ge kommunerna kompensation för de vikarier som måste anställas. Därför återinför Vänsterpartiet utbildningsvikariat om 3 000 platser 2009, 5 000 platser 2010 och 5 000 platser 2011, vilket redovisas i vår budgetmotion. En satsning på ett välfärdslyft för handi-

kappomsorgen enligt ovan ska genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3 Tillgängligt samhälle 2010

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:79), slås det fast att målet för handikappolitiken ska vara ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionsnedsättning att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Människors lika värde är en grundläggande utgångspunkt i vårt samhälle, och alla människor har kunskaper, förmågor och erfarenheter som är viktiga för samhället. Därför måste samhället formas på ett sådant sätt att alla kan medverka i utvecklingen och nå full delaktighet. Människor som har funktionsnedsättning utgör givetvis inget undantag i detta avseende. Personer med funktionsnedsättning är medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som personer utan funktionsnedsättningar.

Vänsterpartiet var med och tog fram den nationella handlingsplanen, och vi tycker att den är väldigt bra. Men vi har märkt att själva genomförandet av planen går trögt. Målsättningen är att alla enkelt avhjälpna hinder för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska vara borta före utgången av 2010. Boverkets uppföljning av föreskrifterna visar dock att målsättningen inte kommer att nås med nuvarande åtgärdstakt. På två år har antalet fastighetsägare som säger att de är färdiga bara stigit med några procentenheter – från 5 till 9 procent. Endast en dryg tredjedel har åtgärdat 50 procent av sina fastigheter eller mer. Två tredjedelar av fastighetsägarna räknar med att bli klara under 2010, men det bedömer Boverket som väl optimistiskt. Boverkets rapport Uppföljning av Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder (BSF 2003:19) HIN 1 från 2007 visar tydligt att det behövs ekonomisk stimulans om vi ska kunna nå ens de enkelt avhjälpna hindren. Boverket ser framför allt tre områden där förbättringar kan åstadkommas så att de enkelt avhjälpna hindren kan undanröjas i snabbare takt, nämligen informationsområdet, utbildnings-/kompetensutvecklingsområdet och det kommunala området. På det kommunala området handlar det om ett mer aktivt tillgänglighetsarbete. Enligt Boverket stupar initiativen på dessa områden ofta på att det saknas tillräckliga ekonomiska medel för att genomföra dem. Vänsterpartiet delar Boverkets uppfattning och anser att det kommer att krävas resursförstärkningar för att målet om att Sverige ska vara tillgängligt för alla ska kunna uppnås till 2010. Vänsterpartiet föreslår därför att det tillförs 1 miljard kronor för detta ändamål fördelade på 200 miljoner kronor med början 2009. Pengar för detta ändamål avsätter vi i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 2008/09:So556. Ett tillgänglighetslyft enligt ovan ska genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

4 Otillgänglighet är diskriminering

Diskrimineringskommittén föreslog att underlåtenhet att vidta skäliga åtgärder för tillgänglighet ska definieras som diskriminering. Det innebär att arbetsgivare skulle göras skyldiga att vidta stöd och anpassningsåtgärder som skäligen kan krävas för att skapa en situation för en person med funktionsnedsättning som är jämförbar med den för personer utan sådan funktionsnedsättning. Vidare skulle den som omfattas av lagens förbud mot diskriminering som gäller utbildning och andra samhällsområden inte få missgynna en person med funktionsnedsättning genom att underlåta att vidta sådana skäliga åtgärder för tillgänglighet som skulle kunna bidra till att den personen kan ta del av den vara, tjänst, bostad eller verksamhet som avses, på samma villkor som personer utan sådan funktionsnedsättning. Denna skyldighet att vidta åtgärder för tillgänglighet skulle enligt Diskrimineringskommitténs förslag dock inte gälla enskilda personer som tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder. Förslaget är mycket långtgående jämfört med nu gällande ordning och har alltså omfattande kostnadsrämsiga och praktiska konsekvenser om det genomförs som Diskrimineringskommittén avsett, såväl för samhället i stort som för enskilda arbetsgivare.

Vänsterpartiet anser att bristande tillgänglighet bör anses som grund för diskriminering och att frågan inte behöver ytterligare utredas. Däremot anser vi att regeringens beredning noggrant bör belysa kostnadsaspekterna av genomförandet av en sådan lagstiftning. Det är vidare viktigt att noggrant följa hur praxis utvecklas när ett sådant förslag genomförts, så att lagstiftningen inte tolkas vare sig för snävt eller för vidsträckt och att de skälighetsbedömningar som ska göras inte utmärks av för stor grad av godtycke. Mot denna bakgrund bör regeringen skyndsamt återkomma med förslag som innebär att underlåtenhet att tillgänglighetsanpassa ska definieras som diskriminering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Skolplikt och rätten till kunskap för barn med funktionsnedsättning

I sin handlingsplan för arbetet med de handikappolitiska målen 2002 formulerade Skolverket följande mål för skolan:

1. En skola för alla.
2. Full delaktighet för barn och vuxna i skolektorn.
3. Jämlikhet i villkor för barn, unga och vuxna i skolektorn.

Det handlar med andra ord om att skolan ska vara likvärdig och att alla barn omfattas av skolplikten och den därmed tillhörande rätten till utbildning, som det står i skollagen. Elever med funktionsnedsättning ska kunna kräva en lika bra utbildning som alla andra elever.

Tyvärr är den svenska skolan långt ifrån likvärdig, och skillnaderna har ökat sedan 1990-talets början. Om de handikappolitiska målen ska nås 2010 behövs det vidtas ytterligare åtgärder. Man har inte ens kunnat lösa de problem som finns med skolornas fysiska tillgänglighet, vilket Skolverket visar i rapporten Tillgänglighet till skolors lokaler och valfrihet för elever med funktionsnedsättning (2008).

Vänsterpartiets politik för en tillgänglig skola redovisas i motion Tillgänglighet i skolan, 2008/09:Ub487.

6 Lex Sarah

Den 1 januari 1999 trädde lex Sarah i kraft. Bestämmelserna anger att var och en som är verksam inom omsorg om äldre personer eller personer med funktionshinder ska vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Vidare ska den som upptäcker eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som berör någon enskild anmäla detta till nämnden eller till den som är ansvarig för en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Dessa bestämmelser har fått sitt namn efter undersköterskan Sarah Wägnert och hennes handlande på Polhemsgården hösten 1997.

Nya föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah trädde i kraft den 10 juli 2008. Syftet med de nya föreskrifterna och allmänna råden är att

- ? bidra till en mer enhetlig tillämpning av bestämmelserna i 14 kap. 2 § SoL respektive 24 a § LSS
- ? betona vikten av att förhindra att allvarliga missförhållanden uppkommer.

Det som är nytt i dessa föreskrifter och allmänna råd är

- ? att både uppgiften att vaka över att enskilda får god omvårdnad, gott stöd och god service samt lever under trygga förhållanden och skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden lyfts fram
- ? ett förtydligande av att anmälningsskyldigheten gäller allvarliga missförhållanden
- ? att omedelbara åtgärder ska vidtas när en anmälan har gjorts
- ? att en anmälan ska utredas skyndsamt och att utredningen ska dokumenteras
- ? att en enskild verksamhet ska informera nämnden som har beslutat om insatsen för den enskilde som berörs av en anmälan om ett allvarligt missförhållande och
- ? att i enskilda verksamheter ska dokumentationen av utredningar av allvarliga missförhållanden sparas i minst två år.

Det är bra att innehållet i lex Sarah förtydligats, men anmälningarna borde gå till en helt fristående och opartisk part som länskonsulenterna. Socialstyrelsen bör därför ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att reglera att anmälningar gällande LSS enligt lex Sarah ska göras till länskonsulenterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

7 Hjälpmedel för stammare

Stamning kännetecknas av svårigheter att komma framåt i talet, trots att personen vet vad hon eller han ska säga. Vanliga symtom är repetitioner av ljud eller ord, eller problem att starta talet. I vissa fall uppstår muskelspänning eller onormala rörelser, särskilt i hals, mun och ansikte. Det är typiskt för stamning att symtomen försvinner vid sång, körläsning eller vid tal i takt med metronom. Kunskapen om stamning som funktionsnedsättning är liten. Erfarenheten och den obehagliga känslan av att tappa kontrollen över sitt tal kan vara svår att beskriva. Eftersom den stammande aldrig vet när hon tappar talkontrollen skapas också ett ständigt fokus på talet. För många finns det ständigt i tankarna.

Det finns många fördomar om stamning. Fortfarande finns en vanföreställning om att det är en fråga om att personen i fråga är blyg eller kommer att "växa ifrån det". Det sociala utanförskap och de problem som stamning kan innebära gör att samhället har ett ansvar för att hjälpa dem som drabbats. Det finns idag tekniska hjälpmedel för stammare men de är dyra att införskaffa för den enskilde. Dessa hjälpmedel kan erbjudas genom landstingens hjälpmedelscentraler, men idag är det bara två landsting i Sverige som har dessa med i sitt utbud. Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är det landstingens uppgift att erbjuda bl.a. dem som är bosatta inom landstinget hjälpmedel. Det är en viktig fråga att tillgången till hjälpmedel för stammare blir lika över landet. Därför ska Socialstyrelsen få i uppdrag att klargöra rätten till hjälpmedel för stammare och att dessa hjälpmedel ingår i landstingens ansvar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 6 oktober 2008

Elina Linna (v)

Eva Olofsson (v)

Egon Frid (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)